एम्वुलेन्स सेवा

संचालन नीति

२०६०।५।१८

जनस्वास्थ्य प्रशासन, अनुगमन तथा मूल्यांकन महाशाखा

स्वास्थ्य तथा जनसंख्या मंत्रालय

एम्वुलेन्स सेवा संचालन नीति

१. प्रस्तावना

एम्वुलेन्स सेवा दक्ष एवं प्रभावकारी स्वास्थ्य सेवाको एउटा अंग भएको तथ्य लाई स्वीकारी एम्वुलेन्स सेवा संचालनमा हाल विद्यमान सकारात्मक पक्षहरुलाई सवल वनाउदै नकारात्मक पक्षहरुको निराकरण गर्न र सरकारी अर्ध सरकारी एवं निजी क्षेत्रहरुमा संचालित एम्वुलेन्स सेवालाई व्यवस्थित गर्न स्पष्ट मार्ग दर्शन आवश्यक भएकोले देहायको नीति तयार गरिएको छ ।

२. एम्वुलेन्स सेवा संचालन समितिः

जिल्ला भित्र एम्वुलेन्स सेवा संचालन सम्वन्धमा सिफारिस र सेवाको निगरानी गर्न निम्न पदाधिकारीहरु संलग्न भएको एक एम्वुलेन्स सेवा संचालन समिति रहने छ :

क.प्रमुख जिल्ला अधिकारी	संयोजक
ख.जिल्ला प्रहरी प्रमुख	सदस्य,
ग.अंचल अस्पताल प्रमुख	सदस्य(अंचल अस्पताल भएको जिल्लाको लागि मात्र)
घ.स्थानीय रेडक्रस शाखाको सदस्य सचिव,	सदस्य
ङ..जिल्ला स्वास्थ्य/जनस्वास्थ्य प्रमुख	सदस्य सचिव

३.एम्वुलेन्स सेवा सुरु गर्दाको प्रक्रिया

(क) एम्वुलेन्स सेवा संचालन गर्न चाहने व्यक्ति वा निकायले एम्वुलेन्स संचालन गरिने जिल्लाको जिल्ला स्वास्थ्य/जिल्ला जन स्वास्थ्य कार्यालयमा तोकिएको ढाँचामा निवेदन दिनु पर्नेछ(निवेदनको ढाँचा स्वास्थ्य मंत्रालयले तोके वमोजिम हुने छ) ।

(ख) जिल्ला स्वास्थ्य/जनस्वास्थ्य कार्यालयमा उपदफा क वमोजिम निवेदन प्राप्त भएपछि समितिको सदस्य सचिवले उक्त निवेदन उपदफा २ वमोजिमको समितिमा पेश गरी समितिले निर्णय गरे अनुसार कार्यान्वयन गर्नु पर्छ ।

(ग) कार्यान्वयनको क्रममा सदस्य सचिवले प्राप्त निवेदन सिफारिस सहित मंत्रालयमा पठाएको वा पठाउन नमिल्ने भए पठाउन नसकेको कुराको जानकारी सरोकारवाला लाई दिनु पर्छ ।

(घ) सम्वन्धित जिल्लाबाट सिफारिस सहित मंत्रालयमा प्राप्त निवेदन उपर जाँचवुझ गरी मंत्रालयले यस नीति वमोजिमको सेवा संचालनको स्वीकृति दिन र सुविधा प्रदान गर्न सक्ने छ ।

४.व्यवस्थापन पक्ष

एम्वुलेन्स संचालन गर्ने संस्था, श्री ५ को सरकारको सम्बन्धित निकायमा दर्ता भएको र उक्त संस्थाको उद्देश्यमा Ambulance सेवा संचालन गर्ने भनीउल्लेख भएको हुनु पर्ने छ ।

५) भौतिक नीति

- एम्वुलेन्सको रुपमा प्रयोग गरिने सवारी, सवारी संवन्धी नीतिमा उल्लेख भएको Model अन्तर्गत पर्नु पर्नेछ ।
- एम्वुलेन्सको रुपमा प्रयोग गरिने सवारी Right hand drive को हुनु पर्ने छ ।
- प्रयोग भैसकेको सवारी एम्वुलेन्सको रुपमा भित्राउन उक्त सवारीसाधन १० वर्ष भन्दा पुरानो हुनु हुँदैन ।
- एम्वुलेन्सले पनि अरु सवारी साधन सरह राष्ट्रिय प्रदूषण मापदण्ड पालन गर्नु पर्ने छ ।
- एम्वुलेन्समा, एम्वुलेन्सको पहिचान हुने गरी Siren, Hazared Flikering Light जडान हुनुको साथै 'Ambulance' शव्द अंग्रेजी र नेपालीमा लेखिएको हुनु पर्ने । साथै एम्वुलेन्सको कुनै देखिने भागमा सम्पर्क फोन नं समेत लेख्नु पर्ने छ ।
- स्वीकृत एम्वुलेन्समा वर्गअनुसार ('क' 'ख' वा 'ग' वर्गको एम्वुलेन्समा हुनु पर्ने भनी) तोकिएका सामानहरु अद्यावधिक हुनु पर्ने छ ।
- एम्वुलेन्सको क्षमता र Model निर्धारण आधारको लागि शहरी क्षेत्र (महानगर पालिका र उप–महानगर पालिका) , गैर शहरी क्षेत्र (शहरी क्षेत्र वाहेक) र दूरी समेत गरी कार्य क्षेत्र विभाजन गरिनेछ ।
- लामो दूरी(५० कि.मी. भन्दा बढी) मा चल्ने सवारी साधन १००० सि.सि.. भन्दा बढी क्षमताको हुनु पर्ने छ ।
- Ambulance मा प्रयोग गरिने Emblem (संकेत चिन्ह) राष्ट्रिय तथा अन्तर्राष्ट्रिय नीति वमोजिम हुनु पर्ने छ ।

६) जनशक्ति नीतिः

- एम्वुलेन्स चालक , रीत पूर्वक सवारी चालक प्रमाणपत्र प्राप्त गरी न्यूनतम ५ वर्षको अनुभवी हुनु पर्ने छ ।
- एम्वुलेन्स चालकको प्रत्येक वर्ष स्वास्थ्य परीक्षण गर्नुपर्ने छ ।
- एम्वुलेन्स ड्राइभरलाई मेडिकल First Aid को तालिम दिनु पर्ने छ ।

७) संचालन प्रक्रिया सम्वन्धी नीति

- एम्वुलेन्स संचालन गर्ने संस्थाले, सेवा प्राप्त गर्न सम्पर्क गर्ने फोन नं , सम्पर्क गर्नु पर्ने व्यक्ति, सेवा प्राप्त गरे वापत तिर्नु पर्ने शुल्क,आदि सवैले देख्ने ठाँउमा लेखि राख्नु पर्ने छ । एम्वुलेन्स सेवा २४ सै घण्टा उपलव्ध हुने व्यवस्था हुनु पर्छ ।
- एम्वुलेन्सको प्रयोग विरामीलाई विरामी परेको ठाँउ वा घटनास्थलबाट अस्पताल वा उपचार स्थल सम्म र चिकित्सकले सिफारिस गरेवमोजिमका स्थानमा पुर्याउनको लागि मात्र हुने छ ।
- उपचारार्थ विरामी लिई विदेश जाने एम्वुलेन्सले दफा २ वमोजिमको समितिमा निवेदन दिनु पर्ने छ । यसरी निवेदन दिई सके पछि सो समितिले गरेको सिफारिसको आधारमा मंत्रालयले कारवाही अघि बढाउने छ ।
- विदेशमा विरामी पुर्याउन जाने एम्वुलेन्सको हकमा विरामीलाई विदेश लैजानु पर्ने वारे स्वीकृत चिकित्सकको सिफारिस आवश्यक पर्ने छ । तर विरामीको अवस्था गंभीर भई ईमर्जेन्सी अवस्था परेमा नेपाल सरकार अर्न्तगतको कुनै पनि स्थानीय स्वीकृत स्वास्थ्य संस्था ले पनि यस्तो सिफारिस गर्न सक्ने छ ।
- एउटै क्षेत्रमा सेवा पुरयाउने गरी एक भन्दा वढी एम्वुलेन्स रहेको अवस्थामा त्यस्ता एम्वुलेन्सको संजाल (Net work) कायम गरी सो क्षेत्रको विरामीले छिटो सेवा प्राप्त गर्ने व्यवस्था मिलाउनु पर्ने छ ।
- यस्तो Net work को व्यवस्था गर्ने जिम्मा स्थानीय Red cross को हुने छ ।

८) अभिलेख व्यवस्थापन र प्रतिवेदन तथा आर्थिक नीति

- एम्वुलेन्सवाट प्राप्त आम्दानीको छुट्टै अभिलेख राख्नु पर्ने छ ।
- सरकारी कार्यालयको एम्वुलेन्स सेवाबाट प्राप्त आम्दानी को कम्तीमा ५० प्रतिशत रकम मर्मत सम्भार प्रयोजनकोलागि छुट्टै कोष खडा गरी राख्नु पर्ने ।
- एम्वुलेन्सबाट प्राप्त आम्दानीको निश्चित प्रतिशत एम्वुलेन्स चालकलाई प्रोत्साहनश्वरुप दिन सकिने छ ।
- एम्वुलेन्स सेवा प्रदान गरे वापत संस्थाले प्राप्त गर्ने शुल्क, शूल्क व्यवस्थापन समितिले निर्धारण गरे वमोजिम हुने छ । असहाय गरीवलाई निशुल्क सेवा प्रदान गर्नु पर्ने छ ।
- शुल्क निर्धारण गर्दा शहरी क्षेत्र र गैर शहरी क्षेत्रलाई पनि आधार वनाईने छ ।
- एम्वुलेन्स संचालन गर्ने संस्थाले सेवा पुर्याएको विरामीको संख्या र आम्दानी / खर्चको विवरण अद्यावधिक गरी राख्नु पर्ने छ ।
- प्रचलित कानून अनुसार संस्थाको लेखापरीक्षण गराउँदा एम्वुलेन्स मार्फत भएको आम्दानी/ खर्चको पनि लेखा परीक्षण गराउनु पर्ने छ ।
- एम्वुलेन्स संचालन गर्ने निकायले प्रत्येक आ.व.को अन्तमा तोकिएको ढाँचामा , आ.व. भित्र पु-याएको सेवाको विवरण सम्वन्धित जिल्ला स्वास्थ्य/जनस्वास्थ्य कार्यालयमा पेश गर्नु पर्ने छ ।

९) एम्वुलेन्सको वर्गीकरण

भिन्न भिन्न सेवा प्रदान गर्ने अस्पतालहरुको आवश्यकता र विरामीहरुको किसिम अनुसार एम्वुलेन्स आवश्यक पर्ने भएकोले एम्वुलेन्सलाई ३ श्रेणीमा विभाजन गरिएको छ । एम्वुलेन्सको वर्गीकरण देहाय वमोजिम हुनेछ ।

एम्वुलेन्स वर्ग 'क'

Advance life support (ALS) का लागि औषधि उपकरण सहितको सवारी साधन)

यस्मा हुनु पर्ने औषधि उपकरण जनशक्ति

तल(ख) वर्गका एम्वुलेन्सका लागि तोकिएका सामानहरुमा थप आवश्यक

***ECG**
***Cardiac monitor +Defibrillator**
*** Incubation** साधन
*** Ventilator**
*** Nebulizar**
*** Head Immobilization Facility**
*** Catheterization Set**
*** Length / Wt. based chest for pediatrics**
*** Pulse Ox meter**
*** Radio- Communication system**
*** Trained Paramedic / Doctor** १/१ जना

एम्वुलेन्स 'ख' वर्ग

Basic life support(BLS) सहित सबै विरामीहरुलाई ओसार पसार गर्ने सवारी साधन ।

तल(ग) वर्गका एम्वुलेन्सका लागि तोकिएका सामानहरुमा थप आवश्यक यसमा हुनु पर्ने औषधि उपकरणहरु र जनशक्ति

-First aid तथा life saving drugs
-o_2/ Mask, Flow meter
-IV injection दिने साधनहरु
-Suction machine
-Fracture splint
-Cervical collar
-Spine support
-Air way
-Patient restraint strap
-Trained paramedic-1

एम्वुलेन्स 'ग' वर्ग

Common Life Support सहित सामान्य वर्गको विरामीहरुलाई ओसार पसार गर्ने सवारी साधनको रुपमा लिने र सो साधनमा निम्न लिखित सामान हुनु पर्ने छ ।

-First Aid का औषधि र सामानहरु
-Oxygen Cylender, Flow meter र Mask जडित वा जरुरत परेमा राख्न सकिने सवारी साधन
-I.V. injection दिन सक्ने व्यवस्था,
-Stethoscope, B.P. Apparatus, Torchlight
-Stretcher Cum bed.

१०) भंसार तथा VAT छुट सुविधा सम्वन्धी व्यवस्था

- एम्वुलेन्स वाहन आयात गर्दा भंसार तथा VAT छुट सुविधा संवन्धमा तीनै श्रेणीका एम्वुलेन्सहरुमा तोकिए वमोजिम औषधि उपकरणहरुको व्यवस्था र यस नीति वमोजिम संचालन गर्ने शर्त पालना हुने गरी मात्र छुट सुविधा उपलव्ध गराउन सकिनेछ ।
- एम्वुलेन्स प्रयोजनको लागि वनेको र एम्वुलेन्सकै रुपमा भित्रिने गाडीलाई शत प्रतिशत र भित्र आईसकेपछि एम्वुलेन्सको रुप दिनु पर्नेलाई ७५(पचहत्तर) प्रतिशत भंसार तथा VAT छुटको सिफारिस गरिने छ ।

११) नीतिको पालन नगरेमा वा सेवाको दुरुपयोग गरेमा :

यस नीति वमोजिम सेवा संचालन नभएको वा सेवा दूरुपयोग गरेको पाईएको अवस्थामा मंत्रालयबाट प्रदत्त सेवा संचालन स्वीकृति स्थगन वा खारेज गर्न सकिने छ ।

१२) अनुगमन प्रक्रिया

- एम्वुलेन्सको सेवा संचालन, निर्धारित प्रक्रिया अनुसार भए नभएको वारेमा निरीक्षण तथा अनुगमन गर्ने कार्य, सरकारी संस्थाको हकमा कम्तीमा एक तह माथीबाट र निजी संस्थाको हकमा स्वास्थ्य मंत्रालयको ज.स्वा. प्र, अनुगमन तथा मूल्यांकन महाशाखा वा उक्त महाशाखाको निर्देशनमा विभाग, क्षेत्र वा जिल्ला स्थित स्वास्थ्य कार्यालयहरुबाट हुने छ ।
- यस नीति वमोजिम एम्वुलेन्स संचालन भए नभएको सम्वन्धमा ट्राफिक प्रहरीबाट समेत अनुगमन हुन सक्ने व्यवस्था मिलाईने छ ।

१३) कार्य दक्षताको शूचकांक

- विरामी लाई घटनास्थलबाट अस्पताल वा प्राथमिक उपचार प्राप्त हुने ठाँउ सम्म पुर्‍याउन , एम्वुलेन्स लाई जानकारी गराएपछि, दूरीको आधारमा, उपचार स्थल वा अस्पताल सम्म पुर्‍याउन लागेको समयलाई लिईने छ ।
- यस्तो सूचकांकको mechanism सम्वन्धित संस्थाले व्यवस्थित गरी राख्नु पर्ने छ ।